
Lokalnie - znaczy wspólnie

Raport z diagnozy w
ramach Programu Dom
Kultury+ Inicjatywy
Lokalne 2025
prowadzonej w
Dzierżoniowie.

Dzierżoniów, lipiec 2025

Spis treści

Kluczowe wnioski	3
Wstęp	8
O Programie Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne	9
Założenia metodologiczne – przyjęty model diagnozy	11
Lokalnie znaczy wspólnie - wyniki diagnozy	16
1. Kontekst działań kulturalno-społecznych w Dzierżoniowie	16
2. Dzierżoniów w opinii mieszkańców	19
Perspektywa dorosłych	19
Młodzież – krytyczna perspektywa	20
3. DOK z perspektywy mieszkańców	22
Kanały informacji i promocji oferty kulturalnej	24
4. Potrzeby mieszkańców	25
Wydarzenia	25
Budowa, modernizacja Infrastruktury	26
Dostępność	26
Kompetencje i umiejętności	27
5. Warunki korzystania z oferty kulturalnej	28
6. Potencjał na zaangażowanie młodzieży w działania kulturalne	29
7. Charakter i potencjał inicjatyw lokalnych	31
Podsumowanie	35

Kluczowe wnioski

- ✓ Mieszkańcy Dzierżoniowa podkreślają, że generalnie jest dostęp do szeroko rozumianej kultury (wydarzenia, spektakle, koncerty, zajęcia, literatury, dziedzictwa kultury materialnej).
- ✓ **Potencjał** miasta w obszarze kulturalno-społecznym z perspektywy badanych stanowią przede wszystkim:
 - aktywne podmioty publiczne i niepubliczne (m.in. Dzierżoniowski Ośrodek Kultury, biblioteka, muzeum, przedszkola, szkoły, NGO-sy – obecnie z miastem współpracuje około 50 organizacji pozarządowych);
 - aktywni seniorzy (m.in. Rada Seniorów, Dziennego Domu Senior+, Klub Seniora);
 - aktywna młodzież (m.in. Młodzieżowa Rada Dzierżoniowa, SFERA, aktywne grupy w szkołach);
 - aktywność instytucji, organizacji wspierających osoby z niepełnosprawnością;
 - oferta bezpłatnych wydarzeń/imprez na świeżym powietrzu (m.in. na rynku, na murach);
 - szeroka oferta szczególnie letnich wydarzeń kulturalnych (często o długiej tradycji i zasięgu ponadlokalnym – np. Miodobranie, Dni Dzierżoniowa, Future Pace Battle, koncerty jazzowe);
 - spokojny, kameralny charakter miasta;
 - lokalne walory przyrodnicze i krajobrazowe, sporo miejsc zielonych przystosowanych do rekreacji (parki, place zabaw);
 - lokalna historia i tradycja (w tym zabytki, pomniki, Trakt Smoka i Trakt Diory).

Wyzwania stanowią zwłaszcza:

- starzejąca się populacja (średni wiek mieszkańców Dzierżoniowa jest wyższy od średniej wojewódzkiej i krajowej);
- ograniczona oferta dla młodzieży (przede wszystkim zadaszonych miejsc spotkań);

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

- utrudniony dostęp do oferty kulturalnej części mieszkańców (dostępność architektoniczna, infrastrukturalna, komunikacyjna – szczególnie na „górnym” Dzierżoniowie);
- ograniczona oferta miejsc spędzania czasu wolnego (w tym oferta gastronomiczna);
- przestarzała, niezmodernizowana infrastruktura części obiektów (np. kino Zbyszek), braki i/lub dzikie parkingi, niewystarczająca liczba toalet publicznych;
- niewystarczające wykorzystanie potencjału turystycznego;
- ograniczenia finansowe z jakimi borykają się lokalne podmioty.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy lokalnej można określić najważniejsze kierunki rozwijania aktywności kulturalnej w Dzierżoniowie. W odniesieniu do planowanego naboru pomysłów na inicjatywy lokalne, szczególnie cenne będą działania o następujących cechach:

- ✓ **Inicjatywy zgłaszane i/lub realizowane przez młodzież oraz inicjatywy zakładające aktywne zaangażowanie młodzieży.** Istotne aby tworzyć w lokalnym otoczeniu jak najlepszych warunków dla wzmacniania aktywności i poczucia sprawczości młodych ludzi – przekonania, że mają realny wpływ na swoje otoczenie, wybory i decyzje. Kiedy młodzież widzi efekty swojej pracy – np. w projektach kulturalnych, działaniach lokalnych - zwiększa się ich motywacja, wiara we własne możliwości i zdolność do współdziałania. Przekłada się to nie tylko na interesujące dla samej młodzieży aktywności kulturalne, ale kształtuje też postawy pro obywatelskie.
- ✓ **Stworzenie „trzeciego miejsca” dla młodzieży.** Aktywizacja młodzieży nie jest zadaniem łatwym. Młodzieży brakuje miejsca, gdzie mogłaby spędzać czas z rówieśnikami w niezobowiązujący sposób. O takiej potrzebie świadczy m.in. stosunkowo częste podkreślanie, że w Dzierżoniowie brakuje „galerii” czy innych lokali usługowo-konsumpcyjnych (sklepów, knajp) - oczywiście chodzi o galerię handlową, spełniającą potrzeby fizyczne, konsumpcyjne, kulturalne, społeczne, a przede wszystkim towarzyskie). Odpowiedzią na tę potrzebę może być włączenie młodych ludzi w organizację przeznaczoną dla nich przestrzeni w jakimś miejscu użyteczności publicznej. Jeśli taki projekt się uda, znacznie

zwiększy to szanse, że młodzież sama będzie dbała o to miejsce, chroniąc je przed zniszczeniem. Takie „trzecie miejsce”, przeznaczone dla młodzieży, wyposażone w fotele, stoły, gry, czajnik i kubki na herbatę, mogłoby przyciągnąć młodych do instytucji publicznych takich jak DOK.

- ✓ **Większa liczba imprez plenerowych.** Mieszkańcy wielokrotnie wskazywali na atrakcyjność takich wydarzeń jak *Poezja na murach*, potańcówki dla seniorów. Jednocześnie uczestnicy diagnozy wskazywali na potrzebę rozbudowania ofert wydarzeń na świeżym powietrzu.

Organizacja wydarzeń w przestrzeni otwartej nie tylko realizuje potrzebę relaksu, odpoczynku (rozrywka) ale sprzyja **spotkaniu różnych grup wiekowych, społecznych i kulturowych**, tworząc przestrzeń do integracji i wzmacniania lokalnych więzi. Takie wydarzenia mają potencjał wzmacnia **identyfikacji z miejscem** oraz dają szansę mieszkańcom na aktywne uczestnictwo i współtworzenie lokalnej kultury. Przebywanie razem, dzielenie się emocjami, muzyką i wspólnym doświadczeniem buduje fundamenty zaufania społecznego i sprzyja dialogowi międzypokoleniowemu.

- ✓ **Zorganizowanie warsztatów prowadzonych przez seniorów-ekspertów dla młodych** dotyczących lokalnej tradycji, dziedzictwa, historii. Byłby to przyczynek do „wymiany międzypokoleniowej”. To działanie wsparło by deklarowane w badaniu **zainteresowanie lokalnością**. Takie warsztaty wzmacniają kompetencje społeczne młodzieży — uczą słuchania, zadawania pytań, pracy zespołowej i dialogu. W dłuższej perspektywie rozwijają też empatię oraz budują postawę otwartości na różnorodność doświadczeń i poglądów.
- ✓ **Zorganizowanie warsztatów prowadzonych przez młodych ekspertów dla seniorów.** Młodzi ludzie jako jeden ze sposobów spędzania wolnego czasu często wymieniają korzystanie z nowych technologii. Z kolei starsi mieszkańcy często nie potrafią z nich korzystać. Młodzi ludzie z gminnych szkół mogliby się stać ekspertami i poprowadzić warsztaty obsługi komputera/telefonu dla starszych mieszkańców gminy. Obok „wymiany międzypokoleniowej”, była by to możliwość przekazywania wiedzy w odwrotnym niż tradycyjny kierunku – przez młodych - starszym.

- ✓ W wątku budowania więzi międzypokoleniowych ankietowani mieszkańcy wskazywali na **potrzebę wyjazdów międzypokoleniowych**.
- ✓ **Oferta warsztatów artystycznych** - tutaj pojawiło się zapotrzebowanie na warsztaty fotograficzne, muzyczne, rękodzieło (np. tworzenie biżuterii).
- ✓ **Miejsca potencjalnych wydarzeń**. Badani mieszkańcy wskazywali na: rynek, mury, miejsca nad rzeką, parki, boiska szkolne. Na podstawie diagnozy można sformułować rekomendację, **aby zgłaszane inicjatywy wykorzystywały lokalne zasoby przyrodnicze i/lub historyczne**.
- ✓ **Inicjatyw realizowane w różnych lokalizacjach Dzierżoniowa**. Z powyższych względów, przy planowaniu inicjatywy, warto świadomie wybrać ich lokalizację, pamiętając, że może ona, ale nie musi być realizowana w samym centrum miasta.
- ✓ **Dostępności komunikacyjna i infrastrukturalna** - należy zadbać o dostępność przyszłych inicjatyw i szarzej oferty DOK dla osób z niepełnosprawnością (OzN) i osób z trudnościami w poruszaniu się. Podkreślali to wielokrotnie uczestnicy diagnozy.
- ✓ Z powyższym postulatem wiąże się konieczność przemyślenia **działań dla OzN**. Warto wziąć pod uwagę wsparcie inicjatyw z jednej strony dla samych OzN (ze względu na specjalne potrzeby) – warsztaty, spektakle, wydarzenia dla OzN. Z drugiej strony, inicjatywy o charakterze integracyjnym – dla sprawnych mieszkańców i OzN (pikniki, spotkania, koncerty).
- ✓ Badani deklarowali potrzebę inicjatyw oddolnych. Biorący udział w diagnozie **mieszkańcy wyrażają duże zainteresowanie możliwością przygotowania i realizacji inicjatyw lokalnych** – daje to szansę na partycypacyjną formę realizacji drugiej części projektu DK+ Inicjatywy Lokalne w gminie (zgłoszenie i realizacja własnych inicjatyw przez mieszkańców).
- ✓ **„Lokalnie - znaczy wspólnie” w ramach DK+ Inicjatywy Lokalne to działanie grupowe** (jak sama nazwa wskazuje) – w jego efekcie mają szansę wytworzyć się i/lub wzmocnić sieci lokalne, które mają potencjał trwać i przynosić wymierne efekty jej uczestnikom i szerszej społeczności Dzierżoniowa (wsparcie, wymiana wiedzy i doświadczeń, wspólne, aktywne spędzanie czasu, wspólne pisanie wniosków, realizacja projektów).

- ✓ Widać duże zapotrzebowanie na tego typu projekty jak „Lokalnie - znaczy wspólnie” w społeczności lokalnej. Z jednej strony mocno odczuwane są **bariery finansowe** – instytucje, organizacje, lokalni aktywiści dysponuje bardzo ograniczonymi środkami na realizację działań, nie istnieje lokalny mechanizm finansowania czy dotacji działań oddolnych. Z drugiej strony diagnoza pokazuje potrzebę realizacji działań dla różnych grup i w różnych lokalizacjach - DK+ Inicjatywy Lokalne daje taką możliwość.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

Wstęp

W 2025 roku Dzierżoniowski Ośrodek Kultury (DOK) dołączył do grona instytucji kultury z całego kraju, które są beneficjentami programu Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne. Działanie dofinansowane jest ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2025. Motywacją do tego była chęć lepszego rozeznania w potrzebach odbiorców, nawiązania dialogu z grupami w niewielkim stopniu korzystającymi z oferty instytucji oraz umożliwienie mieszkańcom większej sprawczości w zakresie tworzenia programu DOK i włączenia się w realizację wspólnych działań. Pierwszym etapem projektu było przeprowadzenie diagnozy lokalnej. Planując diagnozę, chcieliśmy¹ się skupić na określeniu potencjału kulturotwórczego Dzierżoniowa. Potencjał kulturotwórczy rozumiemy jako możliwość tworzenia, rozwijania i promowania różnych dziedzin kultury. Jest to zdolność do organizowania wydarzeń kulturalnych, wspierania lokalnych artystów i rzemieślników, edukacji kulturalnej, dbania o dziedzictwo kulturowe oraz współpracy z innymi miejscowościami i instytucjami kulturalnymi. Wierzimy, że lepsze poznanie potencjału kulturotwórczego miasta może przyczynić się do promowania ludzi z dzierżoniowskiego kręgu kultury i stworzenie im możliwości prezentacji twórczości wśród lokalnej społeczności. Docelowo, jako ośrodek kultury, DOK może wykorzystać ich potencjał przy tworzeniu różnego rodzaju wydarzeń, warsztatów, imprez, inicjatyw. Niezwykle ważną kwestią jest bieżąca, zgodna z trendami, atrakcyjna forma oferty kulturalnej. Świat bardzo szybko się zmienia, a my lubimy trzymać rękę na pulsie.

Poniższy raport zawiera wyniki diagnozy lokalnej prowadzonej w ramach projektu „Lokalnie znaczy wspólnie”. Projekt finansowany jest w ramach programu „Dom Kultury+ Edycja 2025.” w okresie od marca do listopada 2025.

Diagnoza nie jest możliwa bez zaangażowania osób, których działania, opinie,

¹ Przez my rozumiemy przedstawicieli DOK, animatorkę wspierającą DOK z ramienia Narodowego Centrum Kultury, badacza-diagnostę.

postawy poddawane są badaniu. Na wstępie chcę podziękować mieszkańcom Dzierżoniowa, którzy podzielili się z nami swoimi opiniami. Dziękuję też autorom i realizatorom projektu z Dzierżoniowskiego Ośrodka Kultury oraz animatorce wspierającej DOK z ramienia Narodowego Centrum Kultury.

O Programie Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne

Zgodnie z regulaminem, strategicznym celem Programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne (dalej Program) jest inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności². Program ma zwiększać zaangażowanie domów kultury, ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w życie społeczności lokalnych poprzez odkrywanie i wspieranie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych, realizowanych przez mieszkańców gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich. Poprzez realizację programu ma nastąpić tworzenie warunków sprzyjających refleksji domów kultury z wykorzystaniem systematycznego mikrodiagnozowania społeczności lokalnej³. Program składa się z dwóch etapów. Pierwszy obejmuje przeprowadzenie diagnozy identyfikującej zasoby kulturowe danej społeczności lokalnej. Wypracowane w ramach działań badawczych wnioski i rekomendacje stają się podstawą do stworzenia zasad wyboru inicjatyw, które mieszkańcy będą mogli zgłaszać w otwartym naborze. Wybrane inicjatywy są realizowane w drugiej fazie Programu. Zgodnie z regulaminem, jednym z oczekiwanych efektów Programu jest wzmocnienie roli domu kultury jako miejsca otwartego, wspólnego dla wszystkich mieszkańców. W celu osiągnięcia tego rezultatu zaplanowane działania powinny służyć przede wszystkim inicjowaniu nowych praktyk zarządzania instytucją kultury, odkrywaniu i pobudzaniu aktywności

² Regulamin Programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Edycja 2024, <https://nck.pl/upload/2023/11/regulamin-dom-kultury-edycja-2024373.pdf> [data dostępu: 15.06.2025], s. 1.

³ Tamże, s. 4.

społecznej, wspomaganiu rozwoju kapitału społecznego i kulturowego oraz poznawaniu nowych możliwości współpracy z mieszkańcami⁴.

Rys. 1. Plakat promujący projekt i zapraszający do udziału w diagnozie opublikowany na stronie internetowej DOK.

⁴ Tamże, s. 2.

Założenia metodologiczne – przyjęty model diagnozy

Obszar i zasięg diagnozy

Przeprowadzona diagnoza lokalna objęła teren miasta Dzierżoniowa. Zaproszenie do włączenia się w dyskusję na temat kultury skierowaliśmy do wszystkich mieszkańców miasta, bez względu na wiek i miejsce zamieszkania. Działania badawcze przeprowadzone w mieście odbywały się zarówno w siedzibie Dzierżoniowskiego Ośrodka Kultury, jak i w przestrzeni publicznej miasta. Dodatkowo pięć spotkań badawczych odbyły się w 4 szkołach ponadpodstawowych: Zespole Szkół nr 2 (technikum, szkołą branżowa I stopnia), Liceum Ogólnokształcącym nr 1 im. Jędrzeja Śniadeckiego, Zespole Szkół nr 3 im. Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej (Ekonomik), II Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Pawła. Spotkano się również z seniorami w siedzibie Centrum Seniora Dzierżoniów.

Cel diagnozy

Celem diagnozy było zwiększenie zaangażowania mieszkańców Dzierżoniowa w tworzenie oferty DOK poprzez bliską i bezpośrednią współpracę z przedstawicielami lokalnej społeczności, a także wspólne odkrywanie lokalnego potencjału kulturotwórczego. Mapując potencjał kulturotwórczy, skupiliśmy się na czynnikach takich jak: partnerzy z otoczenia lokalnego, współpraca międzysektorowa, kulturowe dziedzictwo materialne i niematerialne, widoczność kultury i zapewnienie dostępu do informacji, warunki infrastrukturalne, bariery uczestnictwa w kulturze, społeczna rola kultury. A przede wszystkim - na osobach, które tworzą lokalną społeczność, ich talentach, pasjach i gotowości do zaangażowania się w tworzenie kultury.

Narzędzia badawcze

Przeprowadzona diagnoza miała w charakter jakościowo-ilościowy. W ramach diagnozy zorganizowaliśmy spotkania moderowane, podczas których pracowaliśmy w formule warsztatowej (z elementami wywiadów grupowych). Dedykowane spotkania zostały zorganizowane dla grupy seniorów (1 spotkanie – członkinie Klubu Seniora) i młodzieży szkolnej (4 spotkania z uczniami dzierżoniowskich szkół ponadpodstawowych). Przeprowadzono również sondy uliczne, wywiady indywidualne, dwa spacery badawcze oraz badania kwestionariuszowe za pośrednictwem ankiety on-line.

W ramach badań zastosowano triangulację, tj. metodę mającą zapewnić wyższą jakość prowadzonych badań i ograniczenie błędu pomiaru. Metoda ta polega na zbieraniu danych za pomocą dwóch lub większej liczby technik, a następnie porównywanie i łączenie wyników. W ramach badań triangulacja została zastosowana zarówno na poziomie technik badawczych, jak i analizy danych, w trakcie której konfrontowano informacje pochodzące z różnych źródeł.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

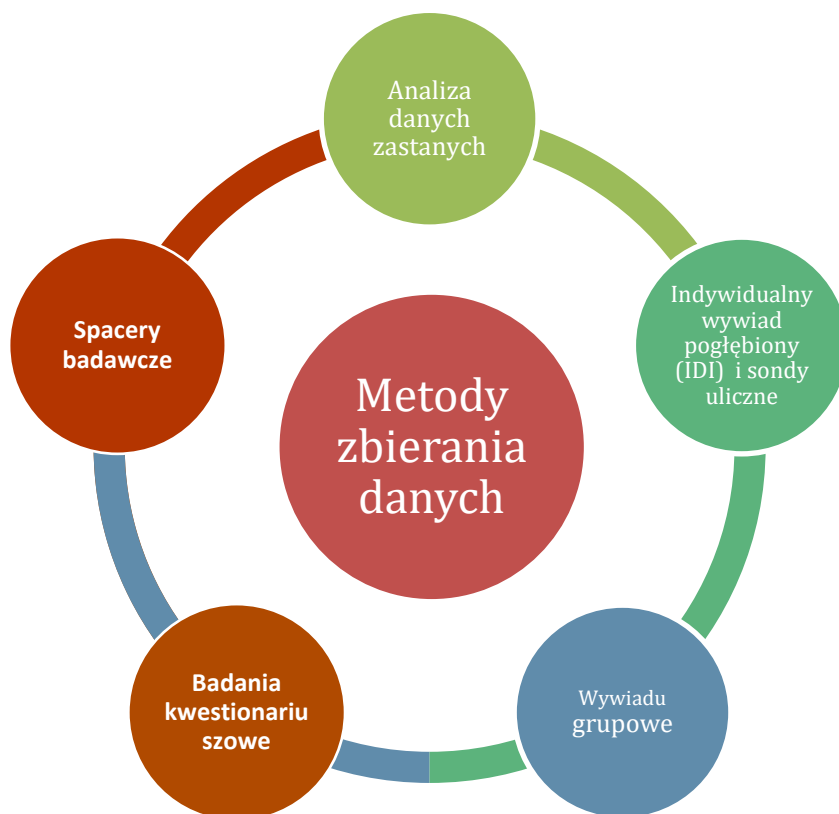

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

Źródła danych w ramach ewaluacji

Analiza danych zastanych

Analizie poddano dokumenty przygotowane w ramach aplikowanie do projektu DK+ Inicjatyw Lokalne. Analiza stanowiła uzupełnienie informacji zbieranych za pomocą innych metod badawczych.

Analiza objęła takie dokumenty jak:

- ✓ opis projektu, założenia, wnioski
- ✓ materiały dostępne na stronach internetowych miasta, lokalnych podmiotów.

Indywidualny wywiad pogłębiony (IDI) oraz sonda uliczna

Wywiady indywidualne oraz sonda uliczna (mini wywiady z mieszkańcami) dostarczyły informacji na temat mocnych i słabych stron miasta, potencjałów kulturowych oraz warunków brzegowych w jakich można by było realizować inicjatywy lokalne, oraz w jaki sposób można wzmacniać zaangażowanie społeczności lokalnej w działania DOK. W ramach wywiadów indywidualnych i sondy ulicznej zebrano opinie 120 mieszkanki i mieszkańców Dzierżoniowa.

Zdj. 1. Rozmowa z mieszkankami Dzierżoniowa na rynku podczas realizacji sondy ulicznej.

Wywiady grupowe

Zasadniczym celem wywiadów grupowych, realizowanych podczas moderowanych spotkań badawczych, było zebranie materiału badawczego pozwalającego na określenie potencjałów i wyzwań lokalnych dla działań kulturotwórczych. Ponadto podczas wywiadów zbierane były opinie o miejscach w Dzierżoniowie, które mają potencjał do prowadzenia na ich

terenie inicjatyw. Łącznie w wywiadach wzięło udział ponad 140 osób (ok. 110. uczniów i 30. seniorów oraz dorosłych mieszkańców Dzierżoniowa).

Badania kwestionariuszowe

W badaniu ankietowym wzięło udział prawie 70 mieszkańców Dzierżoniowa (69 mieszkańców i 5 osób spoza miasta). Zakres kwestionariusza obejmował: opinie na temat korzystania z oferty DOK, określenia mocnych i słabych stron miasta, wskazania potencjalnych osób i miejsc kulturotwórczych, diagnozę potrzeb i sposobów spędzania czasu wolnego mieszkańców.

Spacery badawcze

W ramach badań jakościowych w przestrzeni miasta zrealizowano dwa spacery badawcze. W jednym wzięli udział młodzi mieszkańcy (4 uczniów szkół ponadpodstawowych). W drugim spacerze wzięli udział seniorzy (5 osób). W każdym ze spacerów uczestniczyła dwójka badaczy. Celem spacerów było poznanie i zrozumienie przestrzeni miasta poprzez bezpośrednią obserwację i interakcje z mieszkańcami, słuchanie ich opowieści o Dzierżoniowie, sposobie recepcji przestrzeni miasta.

1. Kontekst działań kulturalno-społecznych w Dzierżoniowie

Dzierżoniów to miasto powiatowe w województwie dolnośląskim, położone u stóp Gór Sowich. Obecnie liczy ponad 30 tysięcy mieszkańców.

Dzierżoniów leży na Ziemi Dzierżoniowskiej, która zamieszkiwana jest przez 104 613 osoby, co stanowi 0,27% ludności kraju i 3,6% populacji województwa dolnośląskiego. Niemal 63% ludności całego obszaru skoncentrowana jest w dwóch największych jednostkach terytorialnych: mieście Dzierżoniowie oraz w Bielawie. Zarówno w Dzierżoniowie jak i we wszystkich gminach Ziemi Dzierżoniowskiej występuje zjawisko starzenia się społeczeństwa i wyraźna zmiana jego struktury według struktury grup wiekowych. Starzenie populacji łączy się ze zmniejszeniem liczby urodzeń oraz migracją zewnętrzną (głównie młodych ludzi do większych aglomeracji) – mamy więc do czynienia z niekorzystnym zjawiskiem depopulacji (odpływem i ubytkiem ludności). Wcześniejsze analizy i badania⁵ również wskazuje na to negatywne zjawisko demograficzne:

- miasto odnotowuje spadek liczby mieszkańców na przestrzeni lat - z 36 100 (2004) do 33 727 (2012). W kolejnych latach ten spadek postępuje (obecnie ok. 30 443);
- starzejąca się populacja: wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym (z 18,5% do 22,1%) i spadek liczby dzieci i młodzieży;

⁵ patrz. Raszkowski A. (2015), Zestawienie silnych i słabych stron Dzierżoniowa oraz kluczowych zadań do realizacji w świetle badań ankietowych, Wrocław.

- Ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji, choć poprawiające się w zakresie migracji wewnętrznych.
- Gęstość zaludnienia spadła nieznacznie – z 1138 do 1128 osób/km².

Istotnym dokumentem strategicznym jest „Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2030”⁶. Celem tej strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywizację lokalnych społeczności, poprawę poziomu i jakości życia, co przekłada się na działania na rzecz włączenia społecznego, aktywizacji zawodowej czy rozwoju usług społecznych. Strategia realizowana jest w pięciu obszarach:

Obszar 1: Uzależnienia/System wsparcia osób z uzależnieniami i ich najbliższych/ Minimalizacja skali oraz skutków uzależnień.

Obszar 2: Dostępność i Niepełnosprawność/System wsparcia osób zależnych/Wysoki poziom usług.

Obszar 3: Rodzina/System wsparcia dla rodzin/Wzmacnianie rodziny w pełnieniu jej podstawowej funkcji.

Obszar 4: Młodzież/System wsparcia w edukację i wychowanie/Zaktywizowanie młodzieży potencjałem społeczności lokalnej.

Obszar 5: Więzi Społeczne/Aktywność społeczna/Wzmacnianie aktywności obywatelskiej/Aktywność obywatelska elementem stylu życia mieszkańców Dzierżoniowa.

⁶ <https://dzierzoniow.pl/page/raport-2023-polityka-spoeczna>

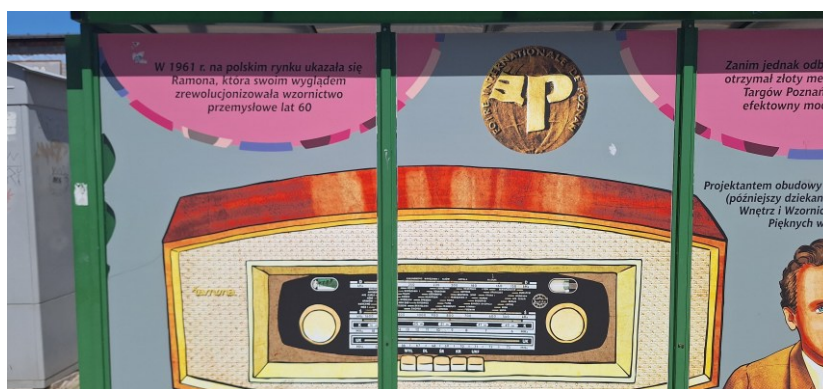
Strategia pokazuje, że Dzierżoniów aktywnie reaguje na wyzwania demograficzne i społeczne, inwestując w edukację, kulturę i integrację mieszkańców. Dokument pokazuje, że **wzmacnianie lokalnych więzi, wspieranie NGO-sów i promocja kultury to kluczowe kierunki rozwoju miasta.**

Analizując dane zastane widać, że kwestię aktywności mieszkańców podejmowane były też we wcześniej obowiązujących dokumentach - m.in. takim dokument był „Program aktywności społeczno–zawodowej na rzecz kształtowania świadomości innowacyjnej i przedsiębiorczej mieszkańców Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020”.

Ważnym kontekstem dla działań społeczno-kulturalnych obok uwarunkowań demograficznych jest również historia.

Jak to ujmuje jeden ze starszych mieszkańców:

„Mieliśmy kiedyś Diorę, znaczy zakłady radiowe. To była przecież ważna, też na świecie fabryka, sam w niej pracowałem i pewnie w większości polskich domów stały nasze odbiorniki, albo Kasprzaka jak nie nasze. Po transformacji, jak większość przemysłu upadła, i teraz mamy zamiast Diory Kaufland”.

Zdj. 2. Plansze informacyjne na temat Diory i jej historii umieszczone na jednym z przystanków w centrum miasta.

2. Dzierżoniów w opinii mieszkańców

Perspektywa dorosłych

Żyje się tu spokojnie

Blisko las, góry za oknem, spokojna okolica, piękna architektura

Na podstawie wywiadów, ankiet i spotkań seniorami bez problemu wskazać można mocne strony miasta. Wszyscy ankietowani wskazali jakieś pozytywne strony, zaś na wywiadach i spotkaniach uczestnicy spontanicznie wskazywali atuty mieszkania w Dzierżoniowie. Wiele osób chwali sobie miasto za to, że żyje się tu spokojnie, jest cicho, przyjemnie, „niemal sielsko”. Mieszkańcy cenią sobie bliskość przyrody i gór - tereny zielone, lasy, piękne krajobrazy, Góry Sowie, parki, miejsca do spacerowania, jeżdżenia na rowerze, bliskość rzeki, świeże powietrze, możliwość spędzania czasu na „łonie przyrody”. Możliwość uprawiania takich aktywności jak piesze wędrówki, zbieranie grzybów, rower. Dostrzegają też walory historyczne, bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego miasta i regionu – zabytki, pomniki, historyczny charakter zabudowy.

Kiedyś rozwinięty i przemysłowy, potem podupadł, a teraz widzę, że znowu powoli się rozwija

Wiele ciekawych działań na rzecz kultury, sportu i edukacji

Szczególnie starsi mieszkańcy, pamiętający okres powojenny oraz czasy komunizmu, wskazują na dynamiczny rozwój Dzierżoniowa po wojnie (szczególnie powstanie fabryki Diora, która miała nawet filię w Świdnicy).

Wskazują też na „upadek” miasta w okresie transformacji (zamykanie zakładów pracy, wzrost bezrobocia, narastanie problemów społecznych).

Jednocześnie mieszkańcy doceniają rozwój miasta, w której dzieje się sporo jeżeli chodzi o poprawę infrastruktury - poprawa stanu dróg, modernizacja rynku - jak i o ofertę kulturalną i edukacyjną. W ankietach pojawiły się głosy doceniające ofertę dla dzieci (rozwijające zajęcia, imprezy okolicznościowe i sportowe dla dzieci i młodzieży), dorosłych (zajęcia, spektakle, koncerty, potańcówki), osób starszych (atrakcje i spotkania dla seniorów, tańce). Warto zauważyć, że częściej oceny te dotyczyły oferty dla dzieci oraz seniorów, zdecydowanie rzadziej zaś dla osób dorosłych. Członkowie klubu seniora szczególnie doceniają atrakcyjne i różnorodne wydarzenia organizowane m.in. w odpowiedzi na ich inicjatywy: olimpiadę dla seniorów, zajęcia kulinarne, wyjazdy, potańcówki, możliwość spotykania się i atmosferę w swoim klubie. Badani chwalili lokalne instytucje takie jak DOK, biblioteka, muzeum za bogatą ofertę, ale również przyjazne nastawienie do mieszkańców, otwartość, dobrą atmosferę, jaką tworzą pracownicy tych instytucji oraz ich kompetencje.

Z ograniczeń które mieszkańcy wskazują to jeżeli chodzi o infrastrukturę – niedostępność części budynków użyteczności publicznej dla osób poruszających się na wózkach, braki/lub ograniczona liczba publicznych toalet, słaba jakość chodników, ograniczona sieć ścieżek rowerowych.

Jeżeli chodzi o ofertę kulturalną to pojawiły się głosy że na niektóre ciekawsze wydarzenia brakuje biletów (spektakle dla dzieci), jest ich też za mało. Ponadto czasami nie jest honorowana karta seniora.

Młodzież – krytyczna perspektywa

patologia,

kebab, wały, piłka nożna

Z punktu widzenia uczniów szkół ponadpodstawowych dużo trudniej wydobyć dobre strony miasta. Spora część nastolatków miała w pierwszej chwili trudność z odpowiedzią na pytanie, co lubią w swojej najbliższej okolicy, mieście. Jedną z natychmiastowych, prawie odruchowych odpowiedzi było „nic”. W trakcie pracy w grupach padało też wiele odpowiedzi o charakterze anegdot jak „kibice z Bielawy”, „patologia” czy opowieści o konkretnych śmiesznych, a czasem śmieszno-strasznych wydarzeniach z okolicy, które wywoływały na jakiś czas emocje. Wielu uczniów lubi wydarzenia i miejsca, które są dostępne dopiero we Wrocławiu i z tej perspektywy oceniają swoją okolicę krytycznie. Najczęściej padającą odpowiedzią we wszystkich grupach na pytanie o lubiane miejsca w okolicy były rynek, parki, mury, boiska. Pojawiały się też bary, lokale serwujące fast food (miejscowy, nowo otwarty na rynku kebab, odleglejszy MacDonald), czy sklepy, przystanki. Są to miejsca, gdzie można się umówić, czy przypadkowo spotkać, które jednak nie oferują żadnych (innych niż handlowo-gastronomiczne) możliwości aktywności (za wyjątkiem wspomnianych miejsc zielonych, wałów i rynku). Są to punkty orientacyjne, miejsca zbiórek, miejsca, gdzie jest jakiś ruch, „coś się dzieje”. Podobnymi miejscami są inne punkty spotkań, rozmów i swobodnego spędzania czasu, o których mówili uczniowie: murki, stacja kolejowa, place zabaw. Spędzanie czasu wolnego swobodnie, w towarzystwie rówieśników, oswajanie dostępnych kawałków przestrzeni jest całkowicie naturalne i zrozumiałe. Brakuje jednak innego typu przestrzeni, w których młodzież mogłaby rozwijać swoje zainteresowania czy spędzać czas aktywnie, w których dostępne byłyby lepsze warunki do wspólnego spędzania czasu.

Tak krytyczna opinia wynikać może z wielu czynników. Oczywiście dla tej grupy wiekowej zdecydowanie bardziej naturalna jest postawa krytyczna, kontestująca niż postawa afirmująca. Niezależnie od tego należy jednak stwierdzić, iż ocena ta ma swoje obiektywne uzasadnienie. Znaczenie mają tu też ich potrzeby, odmienne od tych, które charakteryzują osoby dorosłe i seniorów. Cisza i spokój zdecydowanie rzadziej są tym, co poszukuje młodzież

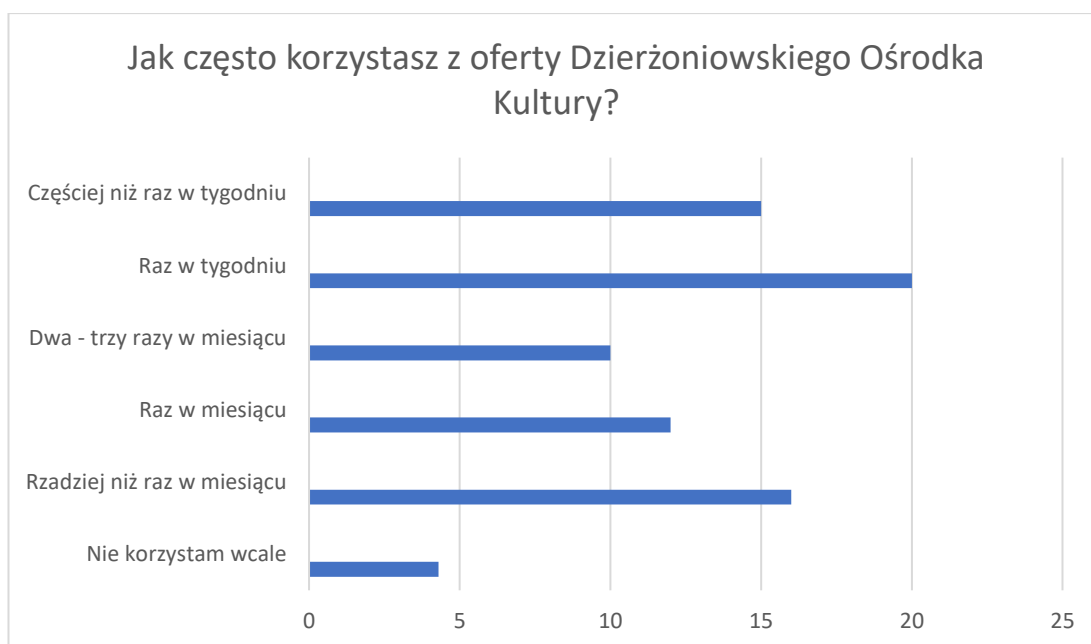
która raczej woli, kiedy “coś się dzieje”, interesują ją takie wydarzenia jak koncerty, festiwale, festyny. Brakuje im także miejsc do spotkań oraz oferty zajęć rozwijających ich zainteresowania (w najbliższej im okolicy) - językowych, komputerowych, muzycznych, artystycznych (jako pozytyw kilkoro młodych ludzi zwracało uwagę na wysoko oceniane zajęcia taneczne).

Oczywiście młodzież wskazuje też pozytywy miasta i najbliższej okolicy, obok wspomnianych wyżej zajęć tanecznych pojawiły się wskazania na interesujące spektakle teatralne (minusem dla młodzieży jest cena biletów), koncerty (szczególnie jeśli są bezpłatne). Ponadto, tym za co lubią swoją okolicę, są góry i generalnie przyroda (możliwość pieszych wycieczek, jazdy na rowerze po okolicy).

3. DOK z perspektywy mieszkańców

Dzierżoniowski Ośrodek Kultury to mocno zakorzeniona lokalnie instytucja. Duża część mieszkańców biorący udział w diagnozie kojarzą tę instytucję, również istotna grupa korzysta z oferty kulturalnej DOK.

Osoby wypełniające ankietę w większość korzystają z oferty DOK. Największa grupa (30%) korzysta raz w tygodniu. Co ciekawe stosunkowo duża grupa wybrała odpowiedź – rzadziej niż raz miesiącu. Może to oznaczać grupę osób przychodzącą na konkretne spektakle, koncerty (to zdecydowanie nie uczestnicy cyklicznych zajęć).

Wyk. 1. Częstotliwość korzystania z oferty GOK

Zakres działalności DOK-u jest szeroki. Z danych zamieszczonych na stronie urzędu miasta czytamy⁷:

- ✓ Organizacja wydarzeń: DOK przygotowuje rocznie ok. 35 spektakli teatralnych i kabaretowych, 45 koncertów, 15 wystaw, 6 konkursów, 5 warsztatów oraz 174 seanse kinowe. W sumie w imprezach uczestniczy ok. 130 tys. osób rocznie.
- ✓ Edukacja artystyczna: Ośrodek prowadzi zajęcia z baletu, ceramiki, haftu artystycznego, rytmiki, tańca nowoczesnego, zumby oraz sekcje muzyczne i teatralne.
- ✓ Wsparcie dla lokalnych grup: DOK jest miejscem działania m.in. . chóru „Kanon”, kapeli „Andzia”, zespołu „Ślężanie”, teatrów „EXA” i „Kątem”,

⁷ <https://dzierzoniow.pl/node/1299>

Klubu Miłośników Śpiewania „Poetycka Stajnia” oraz wielu innych grup amatorskich.

- ✓ Promocja lokalnej kultury: Ośrodek prowadzi działalność wydawniczą – publikacje poetyckie, katalogi wystaw, antologie konkursowe, albumy historyczne.
- ✓ Wydarzenia miejskie: DOK organizuje m.in.: Dni Dzierżoniowa, Jarmark Św. Jerzego, Miodobranie, Festiwal Techniki Sowiogórskiej, koncerty „Poezja na Murach” i inne.

Ponadto DOK posiada infrastrukturę dostosowaną do różnorodnych form działalności kulturalnej (sami mieszkańcy oczywiście wskazywali że wymaga ona modernizacji i dostosowanie do potrzeb OzN – szczególnie kino „Zbyszek”).

Kanały informacji i promocji oferty kulturalnej

Osoby, które wzięły udział w ankiecie czerpią informacje o ofercie w przeważającym stopniu z kanałów internetowych - facebooka, strony internetowej (70% badanych), jest to więc kanał komunikacji, który warto pielęgnować. Prawie połowa ankietowanych poznaje ofertę dzięki swoim wizytom w DOK, widać więc, że jest pula osób, które nie przychodzą tylko na konkretne zajęcia, ale są ogólnie zainteresowane tym, co się dzieje i mają czas i możliwość zaangażować się w nowe rzeczy. Nie jest to oczywiście forma dostępna dla osób, które do DOKu nie przychodzą. Jak widać w wynikach ankiety, plakaty nadal pełnią ważną funkcję informacyjną (zresztą podczas spacerów badawczych sami mieszkańcy pokazywali liczne słupy, miejsca gdzie zawieszane były plakaty, informacje o ofercie kulturalnej). Część osób uzyskuje również informacje o wydarzeniach w DOK od bliskich, znajomych, rodziny. Myśląc o rekomendacjach na podstawie tych danych - zdecydowanie warto inwestować w ten kanał komunikacji - zachęcać osoby przychodzące do DOKu, by zachęcały i zapraszały swoich bliskich i znajomych. Być może warto zorganizować akcję typu “przyjdź z sąsiadką/kolegą/babcią”.

4. Potrzeby mieszkańców

Właściwie za pośrednictwem każdego z narzędzi badawczych pytaliśmy mieszkańców o ich potrzeby. Można je pogrupować w następujące kategorie:

Zwiększenie takiego typu działań/wydarzeń jak:

Wydarzenia

Wydarzenia rodzinne na świeżym powietrzu (pikniki)

Spektakle teatralne, a w szczególności dedykowane odpowiednim grupom spektakle teatralne i projekcje filmowe (dzieci, młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami). Ważne aby te spektakle były dostępne - czy to infrastrukturalnie dla osób poruszających się na wózkach, czy to finansowo, czy wreszcie pod względem terminów. Tak to ujmuję jedna z mieszkanek (matka):

„Ja z dziećmi chętnie byśmy pochodzili na jakieś ciekawe występy, teatryki, takie dla najmłodszych. Kilka razy nawet się wybieraliśmy ale zabrakło biletów, a szkoda bo fajnie żeby dzieci oswajać ze sceną”.

Występy kabaretów, stand-up

Zawody/turnieje sportowe

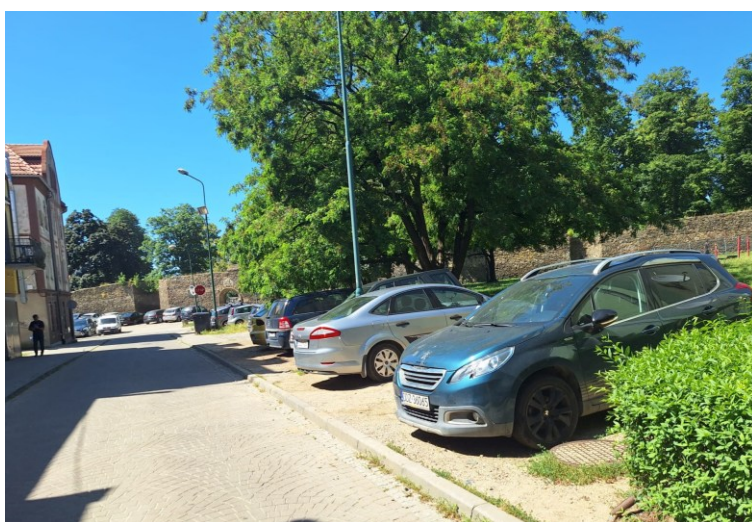
Koncerty, występy grup hip-hopowych, jazzowych, rockowych, disco-polo (młodszy badani wskazywali na hip-hop, rzadziej disco-polo, najstarsi oraz przedstawiciele OzN w większości na disco-polo, rock, jazz osoby 20-50 lat).

Kilkakrotnie pojawiły się głosy że latem jest sporo wydarzeń, natomiast zimą oferta kulturalna jest uboższa i „nie ma gdzie i na co pójść” – pokazuje to potrzebę rozszerzenia oferty poza sezonem letnim.

Budowa, modernizacja Infrastruktury

Szersza infrastruktura gastronomiczna,

Budowa nowych, poprawa istniejących parkingów, likwidacja dzikich parkingów.

Zdj. 2. Dzikie parking przy murach. Zdjęcie zrobione podczas spacerów badawczych.

Poprawa jakości chodników.

Dostępność

Dostępna infrastruktura piesza i rowerowa: chodniki, więcej przejść dla pieszych, ścieżki rowerowe. Dostępność infrastrukturalna dla osób z niepełnosprawnościami i utrudnieniami ruchowymi (windy, podjazdy, niższe krawężniki):

„Kiedys to szłam z chłopcem, podopiecznym na wózku, tyle że takim elektrycznym więc bardzo ciężkim. Po chodnik nie dało się jechać, bo tak nierówno, więc musieliśmy ulicą, a tu samochody, które na nas trąbiły”.

Transport publiczny (większa sieć i liczba połączeń pociągów do innych miejscowości na Dolnym Śląsku, lepsza sieć połączeń autobusowych w obrębie gminy i powiatu dzierzoniowskiego).

Dostępność informacyjna (więcej informacji w Internecie, większa liczba plakatów). Jedna z badanych uczennic LO:

„Jak tak słucha tutaj osób to widzę że dużo się dzieje, ale ja osobiście nie za bardzo wiem, może chodzi o to że na mediach społecznościowych nie wyświetlają mi się wydarzenia tu w mieście”.

Jeżeli chodzi o dostępność, to jako problem, kilka osób starszych biorących udział w sondzie ulicznej podkreślało, że nie wszędzie i nie zawsze honorowana jest karta seniora.

Proponowane wyżej inicjatywy/działania związane z dostępnością, jeśli będą realizowane w ramach programu Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne ściśle będą się wpisywać w Mapę Drogową Dzierżoniowskiej Strategii do roku 2030, gdzie podkreślone jest zapewnienie Dzierżoniowianom dostępnej i bezpiecznej dla każdego przestrzeni dla rozwoju. Adresatami naszych działań są mieszkańcy Dzierżoniowa ze szczególnym uwzględnieniem osób z trudnościami, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym⁸.

Kompetencje i umiejętności

Mieszkańcy wskazują w badaniu potrzebę rozwoju swoich kompetencji i umiejętności – szczególnie w odniesieniu do obszarów ich zainteresowań

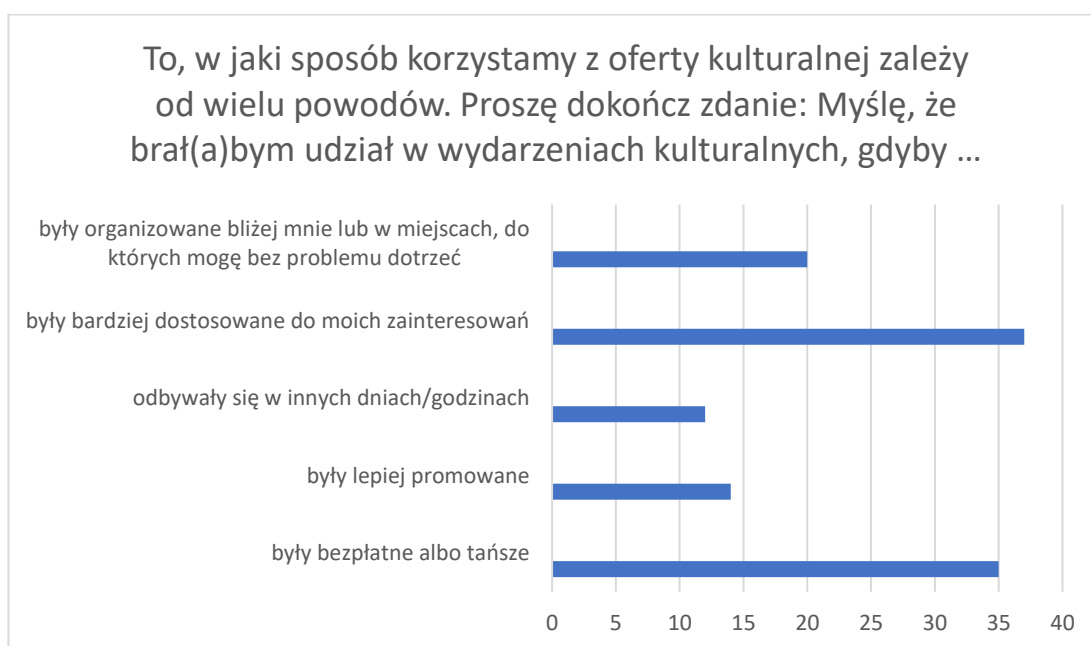
⁸ Uchwała Rady Miejskiej Dzierżoniowa z dnia 28 sierpnia 2023 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030.

(sport, taniec, plastyka, fotografia, śpiew, muzyka, zdrowy tryb życia – dieta, ćwiczenia, prawidłowy sen, suplementacja).

Zaprezentowane wyżej potrzeby są oczywiście z różnego poziomu i zakresu jeżeli o realność ich zaspokojenia, patrząc na uwarunkowania finansowe, specyfikę programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne.

5. Warunki korzystania z oferty kulturalnej

Ankietowani zostali poproszeni o dokończenie zdania: “Myślę, że brał(a)bym udział w wydarzeniach kulturalnych częściej, gdyby ...”. Okazuje się, że największa grupa osób wzięłaby udział w wydarzeniach kulturalnych, gdyby były bardziej **dostosowane do ich zainteresowań**. Niemal tyle samo osób wskazało, że wzięłaby udział w wydarzeniach kulturalnych, gdyby były **bezpłatne albo tańsze**. Wreszcie prawie 30% wskazało, że wzięłoby udział w wydarzeniach kulturalnych, gdyby były organizowane **bliżej nich lub w miejscach, do których mogą bez problemu dotrzeć**.

Wyk. 2. Motywacja do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych

6. Potencjał na zaangażowanie młodzieży w działania kulturalne

Młodzież jest grupą relatywnie rzadko korzystającą z oferty DOKu i innych instytucji kultury. Instytucje mają w ofercie zajęcia, z których mogą korzystać, ale przychodzą na nie w dużej mierze raczej młodsze dzieci. Warto przyjrzeć się, w jaki sposób młodzież spędza swój czas wolny, co lubi wtedy robić. Na takie wnioski pozwoliły warsztaty wydobywczy przeprowadzony w szkołach ponadpodstawowych w mieście.

Ulubioną aktywnością uczniów jest zdecydowanie **spotykanie się z kolegami, koleżankami i swobodne spędzanie czasu w wszelkich możliwych przestrzeniach** – począwszy od własnego podwórka, czy terenu szkoły (spotkań pod szkolną wiatą dla rowerów, przy szkolnym murku, na boisku) przez przestrzeń miasta po otaczające Dzierżoniów góry. Przyglądając się jednak konkretnie, jak określili oni ważne dla siebie punkty, miejsca, gdzie spędzają czas wolny widać, że obok miejsc typowych dla spotkań jak parki, place zabaw, rynek, ważnymi miejscami są punkty gastronomiczne i handlowe: sklepy, bary.

Dla znacznej grupy nastolatków ważną aktywnością i sposobem spędzania czasu jest **sport**. Nie dziwi więc, że na liście ważnych, lubianych miejsc jest boisko szkolne, sala gimnastyczna, czy stadion, a wśród ulubionych aktywności gra w piłkę nożną, czy siatkówkę oraz jazda na rowerze, rolkach.

Młodzież z Dzierżoniowa nie jest wyjątkiem, i są częścią pokolenia, które jest przyzwyczajone do spędzania czasu **przed ekranem** podłączonym do szybko działającego Internetu. Najbardziej lubianą aktywnością w tej materii są zdecydowanie gry komputerowe, w dużej części takie, w których gra się online wraz z innymi graczami. Choć wprost młodzież nie mówiła, że spędza czas w mediach społecznościowych, to wynika to jasno z faktu, że mają swoje grupy

w mediach społecznościowych, czy z wydarzeń, które chcieliby zorganizować. W jednej z grup w zasadzie większość wydarzeń sprowadzała się do spotkań z tik-tokerami. Część uczniów spędza też chętnie czas oglądając filmy czy seriale.

Aktywności typowo związane z kulturą były przez uczniów wymieniane zdecydowanie rzadziej niż spotkania ze znajomymi, sporty, czy gry komputerowe, jednak nie jest tak, że nie pojawiały się wcale. Młodzi ludzie wskazywali, że lubią czytać książki, rysować, malować i wykonywać różne inne artystyczne czynności, tańczyć, grać na instrumentach.

Podsumowując, truizmem jest stwierdzenie, że aktywizacja młodzieży nie jest łatwym zadaniem. Patrząc na wskazywane przez nich modele spędzania czasu wolnego oraz wskazywaną potrzebę spędzania czasu wolnego z rówieśnikami w „fajny sposób, w fajnym miejscu” być może warto pomyśleć o włączeniu młodych ludzi w organizację przeznaczoną dla nich przestrzeni w DOKu, Bibliotece. Jeśli taki projekt się uda, znacznie zwiększy to szanse, że młodzież sama będzie dbała o to miejsce, chroniąc je przed zniszczeniem. Warto jednak podkreślić, że nie wystarczy oddać młodzieży przestrzeń do użytkowania, należy zbudować w nich poczucie odpowiedzialności, np. właśnie przez zaangażowanie w tworzenie danego miejsca, czy ustalenie wspólnych reguł i zasad ich egzekwowania. Takie „trzecie miejsce”, przeznaczone dla młodzieży, wyposażone w wygodne miejsca do siedzenia (pufy) gry, czajnik i kubki na herbatę/kawę, ale zorganizowane na ich zasadach, mogłoby przyciągnąć młodych do instytucji kultury.

Warto też w działaniach z młodzieżą na polu kultury prowadzić wspólnie działania z Dzierżoniowską Radę Młodzieży i aktywnymi grupami, osobami z poszczególnych szkół. Szersze włączenie młodzieży w życie Dzierżoniowa (szczególnie tej mniej aktywnej obecnie) to inwestycja w przyszłość miasta – szansa że będą chcieli do Dzierżoniowa wracać, lub z niego nie wyjadą,

wreszcie to szansa na wzmocnienie czegoś niezwykle ważnego w życiu społecznym – poczucia sprawstwa młodych ludzi.

7. Charakter i potencjał inicjatyw lokalnych.

Diagnozowani mieszkańcy pytani byli o to w jakie inicjatywy czy działania chcieliby się aktywnie włączyć uwzględniając swoje umiejętności i zainteresowania. Wśród odpowiedzi pojawiły się następujące kategorie:

Sport - turnieje, zawody sportowe, obozy sportowe
Pokazy sztuk walk
Aktywności rowerowe (wycieczki, zawody, przygotowanie trasy rowerowej, miejsc do skakania)
Wycieczki piesze
Koncerty, występy, konkursy mniej znanych, również lokalnych grup, składów
Fotografia
Wspólne wyjazdy dla dzieci, młodzieży i osób starszych – integracja międzypokoleniowa
Festyny, pikniki, ogniska, potańcówki
Kulinaria
Budowa siłowni na świeżym powietrzu (z możliwością ćwiczeń kalistenicznych)
Zajęcia, kursy taneczne (towarzyski, hip-hop, brake-dance)
Zajęcia ze śpiewu
Zajęcia/warsztaty poświęcone zdrowemu trybowi życia
Rękodzieło (biżuteria, ceramika)

Analiza potrzeb pokazuje zapotrzebowanie na inicjatywy zwiększające dostęp oraz integrację OzN, istotne aby te inicjatywy czy to o wymiarze kulturalnym (występy, spektakle, warsztaty) czy rekreacyjnej (pikniki, zabawy) były dostosowane do potrzeby tych osób.

Jeżeli chodzi o dostępność warto też pomyśleć o działaniach w różnych lokalizacjach miasta – sonda uliczna pokazała nierówny dostęp – Górny Dzierżonów nie ma w opinii matek miejsc dla małych dzieci.

Przyglądając się wypowiedzią badanych, **widać zapotrzebowanie na działania w obszarze inicjatyw lokalnych**. Mieszkańcy (w różnym wieku) mają potrzebę wspólnych spotkań, różnego rodzaju warsztatów/aktywności pozwalających się czegoś pożytecznego nauczyć wspólnie z innymi.

Zdj. 3. Uczniowie LO nr.1 podczas warsztatu zbierającego pomysły na inicjatywy.

Potencjałem który dostrzega duża część mieszkańców jest lokalna historia. Analizują takie turystyczno-historyczne atrakcje jak Trakt Smoka i Trakt Diory

warto zastanawiać się zbudować jakieś inicjatywy, może partnerstwa z innymi „smoczymi” miastami – jakiegoś rodzaju wymiany twórców, może zorganizowania festiwalu?

Starsi uczestnicy diagnozy wskazują potrzebę rozwoju swoich kompetencji w obszarze psychologii oraz funkcjonowania seniora – widzą to w formie warsztatów.

Wydarzenia plenerowe jako odpowiedź na potrzeby demograficzne Dzierżoniowa - Dzierżonów to miasto liczące około 30 443 mieszkańców, z czego średni wiek wynosi aż 46,5 lat, co oznacza, że społeczność lokalna jest relatywnie starsza niż średnia krajowa. Aż 30,4% mieszkańców znajduje się w wieku poprodukcyjnym, a tylko 14,5% w wieku przedprodukcyjnym, co wskazuje na niski udział młodzieży w strukturze demograficznej. W tym kontekście **organizacja wydarzeń w przestrzeni otwartej** nabiera szczególnego znaczenia:

- 🧑 **Integracja międzypokoleniowa:** Wydarzenia plenerowe stwarzają okazję do spotkań osób starszych z młodszymi, co sprzyja budowaniu więzi i przeciwdziałania izolacji społecznej.
- 🎵 **Wzmacnianie lokalnej tożsamości:** Wspólne uczestnictwo w koncertach, festynach czy spektaklach pozwala mieszkańcom – niezależnie od wieku – poczuć się częścią wspólnoty.
- 👥 **Aktywne uczestnictwo:** Dzierżonów zmaga się z ujemnym przyrostem naturalnym i odpływem mieszkańców, dlatego angażowanie lokalnej społeczności w tworzenie kultury może przeciwdziałać poczuciu stagnacji i wzmacniać więzi z miastem.

- **Przestrzeń dla wszystkich:** Otwarte wydarzenia nie wymagają barier finansowych ani formalnych, co czyni je dostępniejszymi dla różnych grup społecznych – od seniorów po młodzież.

Wydarzenia takie jak **Dni Dzierżoniowa**, koncerty w parku czy spektakle pod chmurką, już teraz pokazują potencjał miasta w tworzeniu przestrzeni wspólnego przeżywania kultury.

U części mieszkańców widać chęć i gotowość dzielenia się doświadczeniem i/lub własnymi umiejętnościami, warto potraktować to jako potencjał. Tak o tym mówi jedna nastolatka:

„Tutaj sporo osób tańczy, część ma nawet osiągnięcia. Może moglibyśmy młodszych pouczyć, przy okazji sami potrenować”.

Potencjałem Dzierżoniowa są oprócz walorów przyrodniczych i historycznych (miejsc, postaci związanych z miastem jak choćby Zbigniew Cybulski) aktywni mieszkańcy (zarówno zrzeszeni w organizacjach pozarządowych, klubach, jak i nieformalnie działające osoby). Takie grupy, osoby to naturalni liderzy. W grupie młodych mamy Dzierżoniowską Radę Młodzieży i osoby które z niej wyszły (jedna z nich to aktywnie działający już jako dorosły radny miejski). Wśród seniorów mamy Dzierżoniowską Radę Seniorów, Klub Seniora. Ponadto na terenie miasta i powiatu widoczna jest działalność organizacji skupiających się na pracy z niepełnosprawnością (m.in. Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intellektualną, Fundacji „Dolnośląski Uniwersytet Niepełnosprawności”).

Ogólne wnioski z analizy wypowiedzi mieszkańców pokazują, że możliwość realizacji własnych, oddolnych inicjatyw w ramach II część projektu „Lokalnie znaczy wspólnie” jest dla wybranych mieszkańców (szczególnie lokalnych

aktywistów) czy grup atrakcyjna. Tak to ujmują jedna z działaczek organizacji pozarządowej:

„Jakby można było coś swojego, jakiś pomysł tutaj w mieście zrealizować, to byłoby by super. Sporo się dzieje, ale nie dla wszystkich i wszędzie. Tacy seniorzy u nas są bardzo aktywni i możemy z nimi coś zaproponować”.

Podsumowanie

Projekt „Lokalnie znaczy wspólnie” realizowany przez Dzierżoniowski Ośrodek Kultury w ramach programu Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne, na etapie diagnozy pokazał lokalne potencjały i zasoby na realizację oddolnych inicjatyw. Są to przede wszystkim silna sieć lokalnych instytucji, organizacji pozarządowych oraz lokalnych liderów, dobrze odbierane i mocno zakorzenione wydarzenia kulturalne, walory historyczne i przyrodnicze miasta i okolicy.

Diagnoza lokalna realizowana w modelu partycypacyjnym daje szansę nie tylko na zabranie danych, ale również na zaangażowanie, budowanie motywacji do dalszych działań lokalnych uczestników badania (samiych mieszkańców). Wydaje się, że ten postulat został zrealizowany w wypadku diagnozy lokalnej prowadzonej latem 2025 roku w ramach programu Dom Kultury + Inicjatyw Lokalne w Dzierżoniowie. Udało się zebrać opinie kilkuset mieszkańców i mieszkanki miasta, z różnych grup wiekowych. Ponadto nasza diagnoza pozwala formułować założenia do realizacji inicjatyw lokalnych i szerzej rysuje kierunki rozwoju społeczno-kulturalnego w mieście. Warto ją, (a raczej wybrane jej elementy - szczególnie te jakościowe) cyklicznie powtarzać,

aby widzieć zmiany i modyfikować wspólnie tworzoną ofertę społeczno-kulturalną w Dzierżoniowie, tak żeby faktycznie, jak głosi tytuł projektu: *lokalnie - znaczyło wspólnie*.

